

REVITALIZACIJA INDUSTRIJSKOG OBJEKTA U KINESKOJ ČETVRTI U NOVOM SADU

REVITALIZATION OF AN INDUSTRIAL BUILDING IN CHINESE QUARTER IN NOVI SAD

Nevena Perišić, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad*

Oblast – ARHITEKTURA

Kratak sadržaj – Tema rada jeste revitalizacija postojećeg industrijskog objekta koji pripada nekadašnjem kompleksu fabrika "Petar Drapšin" koji se nalazi u Kineskoj četvrti u Novom Sadu. Rad se bavi potencijalom industrijskog naslijeđa koje je danas zanemareno i ispituju se mogućnosti i metode njihove revitalizacije i adaptacije za neke nove namjene i sadržaje aktuelne današnjem stanovništvu.

Ključne reči: Revitalizacija, Industrijsko naslijeđe, Prenamjena

Abstract – The topic of this paper is the revitalization of the existing industrial building that belongs to the former "Petar Drapšin" factory complex located in the Chinese quarter in Novi Sad. The paper deals with the potential of the industrial heritage that is neglected today and examines the possibilities and methods of their revitalization and adaptation for some new uses and contents relevant to today's population.

Keywords: Revitalization, Industrial heritage, Conversion

1. UVOD

Industrijska revolucija pokrenula je stvaranje industrijske arhitekture, a deindustrijalizacija koja je uslijedila dva vijeka kasnije, ostavila je za sobom veliki broj industrijskih kompleksa koji više ne služe industrijama u čijoj su funkciji prvobitno sagrađeni. Industrijski objekti, veoma često potcijenjeni i nesagledani na pravi način, postaju predmet degradacije ili potpunog uništenja, kao posljedice zanemarivanja i nedovoljnog održavanja.

Industrijska baština u ovakvim uslovima je u opasnosti da postepeno nestane, pa je sve manje prepoznatljivih industrijskih zgarada i prizora u nekada tipično industrijskim gradovima.

1.1. Predmet istraživanja

Očuvanjem industrijskih objekata, uz sve istorijske, ambijentalne i prostorne kvalitete, definišemo identitet zajednice i obezbjeđujemo korisnicima vezu sa prošlošću kroz aktivnu upotrebu prostora i doprinos društvu [1]. Istraživanje rada usmjereno je na industrijski objekat u Kineskoj četvrti. Ovaj devastirani industrijski objekat pruža široki spektar mogućnosti revitalizacije, čime bi na osnovu svojih različitih ekonomskih, ekoloških i socioloških činioca doprinio saržaju i razvoju njegovog neposrednog okruženja kao i samog grada.

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bio dr Ivana Miškeljin.

Prijedlog revitalizacije ovog objekta prvenstveno ukazuje na mnogostruku složenost tretiranja ruiniranog objekta i samim tim predstavlja prvi korak na njegovoj renovaciji i oživljavanju nakon dugog boravka u sijenci svoje prošlosti.

1.2. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja jeste podizanje svijesti o značaju industrijskog naslijeđa, kao i njegovo očuvanje. Takođe, cilj istraživanja ovog rada jeste utvrđivanje mogućnosti i značaja revitalizacije i prenamjene industrijskih objekata. Revitalizacija omogućava obnovu i nastavak rada objekta sa novom upotrebom vrijednošću uz poštovanje istorijskih vrijednosti objekta.

2. ISTRAŽIVAČKI RAD

2.1. Industrijsko naslijeđe

Industrijska ekspanzija, koju je donio XIX vijek predstavlja prekretnicu u razvoju čovječanstva i ulazak u razdoblje savremenog doba. Kao rezultat ovako bitne promjene u razvoju gradova i načinu rada došlo je do pojave objekata koji su nastali kao podrška povećanom razvoju u oblasti industrije. Pratilac ovakvog razvoja uslovio je pojavu bogatog industrijskog naslijeđa o čemu danas svjedoče mnogobrojni objekti različite tipologije. Daljim napretkom tehnologije prevaziđena je funkcionalna vrijednost ovih objekata. Kao posljedica uslijedila je pojava velikog broja napuštenih industrijskih objekata i kompleksa koji su prepušteni zaboravu i propadanju, a koje mi danas nazivamo industrijskim naslijeđem. Propadanjem industrijskog naslijeđa, kao dijela urbane memorije i materijalnog svjedočanstva industrijske prošlosti, urbane sredine gube dio istorije. U tom smislu revitalizacija ovih prostora predstavlja nužan korak u sprječavanju kontinuiranog propadanja ostatka industrijske prošlosti, a njena suštinska namjera je očuvanje integriteta materijalnih svjedoka jedne istorijske epohe.

2.2. Razvoj industrijskog naslijeđa u Novom Sadu

Kako je to bio slučaj u drugim zemljama, tako je i na našem području, proces industrijalizacije započeo prelaskom sa ručne manufakturne proizvodnje na mašinsku i izgranjom industrijskih objekata. Sa industrijalizacijom stigle su i brojne novine koje su se odrazile na cijelokupno tadašnje okruženje. Mijenja se kompletna slika vojvođanskih gradova, ne samo sadržajno već i u smislu prostorne organizacije. Ovi uticaji nisu zaobišli ni Novi Sad.

2.3. Pojam i metode revitalizacije

Revitalizacija objekta predstavlja cjelovitu obnovu, oživljavanje materijalnih i duhovnih vrijednosti objekta, spomenika kulture ili prostorno kulturno-istorijskih cjelina. Revitalizacija napuštenih objekata omogućava da se oni ponovo aktiviraju i na taj način još jednom integrišu u urbano tkivo. U procesu revitalizacije koristi se više metoda, a najčešće su to rekonstrukcija, interpolacija i adaptacija.

Rekonstrukcija označava ponovno građenje, odnosno dogradnju devastiranog objekta i uređenje postojećeg zatečenog stanja. Kako je rekonstrukcija kao metod složena, često se u sklopu rekonstrukcije koriste i ostale metode. Treba razgraničiti rekonstrukciju kao metodu i rekonstrukciju kao urbanu rekonstrukciju, širi pojam koji se odnosi na reizgradnju i revitalizaciju [2].

Adaptacija podrazumijeva prilagođavanje objekta kako bi se ona mogla uklopiti novom životu i zadovoljiti aktuelne potrebe korisnika. Adaptacija je jedno od osnovnih sredstava revitalizacije. Podrazumijeva izmjene u smislu uklanjanja ili dodavanja pojedinih građevinskih elemenata, uvođenje novih instalacija i slično [3].

Interpolacija je termin koji dolazi od francuske riječi "interpoler" koja znači umetnuti, naknadno dodati, umetak. Predstavlja unošenje novog objekta ili strukture u starije tkivo [4].

3. STUDIJA SLUČAJA

Za studiju slučaja izabrani su objekti koji pripadaju industrijskom naslijeđu i koji su revitalizovani. Takođe jedan od bitnih kriterijuma pri odabiru primjera jeste namjena objekta odnosno njihova prenamjena u objekte koji su u službi kulture. Za potrebe ovog rada, urađeno je pet studija slučaja:

- The Alembic factory
- The Boiler house
- M'ARS Center for multimedia arts
- Art and Culture centre Kalevan Navetta
- Daoiz y Valerde Cultural Center

Analizom izabranih primjera može se doći do zaključka da objekti koji pripadaju industrijskom naslijeđu predstavljaju objekte od izuzetne važnosti jer su urezani u memoriju pojedinca ili kolektivnoj memoriji stanovništva naseljenog mjesta. Ono što je zajedničko svim projektima jeste da su projektanti tokom analiziranja postojećeg stanja objekta uvidjeli njihove najveće kvalitete koje su zatim u novoprojektovanom stanju samo još više istakli i naglasili. Takođe, svaki od primjera teži da od zanemarenih i zaboravljenih prostora stvori nove atraktivne, samoodržive i podsticajne prostore.

4. PROJEKAT REVITALIZACIJE OBJEKTA

4.1. Istorijat objekta

Predmetni objekat pripada kompleksu nekadašnje fabrike "Petar Drapšin" koja se prostire na površini od 2,65 ha i obuhvata desetine objekata. Ovaj kompleks predstavlja jednu od najvećih cjelina industrijskog naslijeđa u gradu i sastoji se od 27 magacina, hangara, hala i drugih objekata.

Kompleks predstavlja gradsku cjelinu pod prethodnom zaštitom.

4.2. Analiza lokacije

Okosnice područja kompleksa nekadašnje fabrike "Petar Drapšin" čine Limanski park sa Bulevarom despota Stefana na sjevernoj strani, Sunčani kej na južnoj strani, Studentski dom "Profesor Živojin Čulum" sa zapadne strane i Most slobode sa istočne strane. Sama lokacija Kineske četvrti i njena neposredna blizina gradskom šetalištu, plaži Štrand i Limanskom parku, kao i zvučna izolovanost od stambene zone, predstavlja potencijal da preraste u repenu tačku kulturnog i društvenog života cijele zajednice.

4.3. Analiza postojećeg stanja objekta

Objekat se nalazi u relativno dobrom stanju, ako se uzme u obzir vrijeme njegove izgradnje, materijal od kog je sagrađen i činjenica da objekat nije održavan, niti su vršene bilo kakve prepravke. Objekat je izveden kao slobodnostojeći spratnosti P+G, dijelom P. Analiza postojećeg stanja objekta ukazuje na neophodnost revitalizacije objekta i intervencija u pogledu namjene. Izgled, položaj i čvrsta gradnja čine ovaj objekat izuzetno pogodnim za atraktivnije sadržaje. Svako doba nosi svoj duh vremena, pa su tako i funkcije objekta podložne promjenama. Nova namjena bi trebala da bude takva da omogućiti što bolje integrisanje postojeće strukture u sadašnjosti i osigura njeno postojanje u budućnosti.

4.4. Koncept i ideja revitalizacije

Osnovna koncepcija revitalizacije objekta zasniva se na rješenju koje će u funkcionalnom, prostornom i ambijentalnom smislu na najbolji način transformisati postojeće vrijednosti i potencijale prostora i razviti ih u odnosu na nove programske potrebe. Pri revitalizaciji objekta vodilo se računa o očuvanju identiteta objekta, takođe trebalo je poštovati prvobitnu strukturu i arhitektonski jezik kojim je objekat vođen. Zatim je potrebno uklopiti novu namjenu u duh novog vremena i postići skladan odnos između starog i novog, pri tom ne narušavajući cjelokupan prostor, a u isto vrijeme odgovoriti na sve potrebe koje nova funkcija zahtjeva. Kao ključni element identiteta ovog prostora, prepoznata je opeka koja je zadržana i naglašena, dok su svi novoprojektovani elementi u kontrastnoj crnoj boji, sa ciljem da se svaki novi detalj umetnut u postojeću strukturu jasno naglasi i da svojom novom namjenom odražava duh vremena u kojem je nastao, istovremeno ne ugrožavajući istorijsko nasleđe.

Nova namjena objekta trebala bi da ide u korak sa vremenom, da zadovoljava potrebe mladih, obrazovanih ljudi, da bude u interakciji sa namjenama objekta u okruženju. Faktori koji su uticali na odabir namjene jesu odlična saobraćajna povezanost sa ostatkom grada. Sva tri osnovna oblika saobraćaja su zastupljena, automobilski, pješački i biciklistički. Takođe prema urbanističkom planu datog područja planirano je da se zona nekadašnje fabrike "Petar Drapšin" transformiše u kreativni distrikt. Shodno tome nova namjena objekta bila bi Centar za vizuelne umjetnosti.

4.5. Funkcionalna organizacija prostora

Programski ovaj objekat sadrži tri funkcionalno, tehnološki i vizuelno jasno diferencirane cjeline koje se međusobno nadovezuju jedna na drugu. Zapadnu zonu čini zona izložbenog prostora, kreativnih radionica, učionica, prostora za prezentacije, probe i kreativna istraživanja. Ovaj prostor zamišljen je kao prostor transformabilnog karaktera. Osnovni konstruktivni elementi ovog dijela jesu sklopivi pregradni zidovi koji su jednostavni za manipulaciju i eksploataciju i daju mogućnost formiranja različitih konfiguracija. Mobilnim pregradnim zidovima moguće je prostor podijeliti na 6 prostornih cjelina. U sklopu ovog dijela nalazi se ostava i sanitarni blok.

Druga vrlo važna cjelina koja se nadovezuje na ulazni hol je prostor multifunkcionalne sale. Sala je namjenjena različitim kulturnim sadržajima, projektovana tako da tehnološki može da zadovolji potrebe najrazovrsnijih događaja (filmske projekcije, konferencije, modne revije i drugi slični događaji). Opremljena je mobilnom pozornicom, koja je formirana od modularnih segmenata praktikabala 90x180 cm, promjenljive visine, koje omogućavaju različite prostorne dispozicije. Ovom dijelu objekta pripada i galerija, koja takođe ima karakter multifunkcionalnog prostora. Na galeriji se nalazi i VIP soba.

Treću značajnu, ali funkcionalno i tehnološki drugačiju cjelinu od svega pomenutog čini prostor kafića sa pripadajućim pomoćnim prostorijama (magacin, toaleti za posjetioce i toaleti za zaposlene). On je transparentnom staklenom pregradom vizuelno povezan sa multifunkcionalnom salom. Ova transparentnost prostora bila je imperativ kako bi se otvorile vizure i stvorila veza sa spoljašnjim prostorom preko kafića.

Ove tri zone povezane su glavnim ulaznim holom preko koga se ostvaruje veza sa javnim prostorom Kineske četvrti.

Slika 1. 3D prikaz eksterijera objekta

4.6. Tehnički opis

Sa fasadnih i nosećih zidova skidaju se slojevi postojeće boje i maltera i vrši se dersovanje opeke. Novoprojektovani pregradni zidovi izvode se od pune opeke i gipskartonskih ploča sa metalnom potkonstrukcijom u toaletima. Zidovi u toaletima oblažu se keramičkim pločicama dok u ostalim prostorijama opeka ostaje vidna. Završna obrada poda u svim prostorijama prizemlja je „fero“ beton, osim u toaletima gde se postavljaju teraco pločice. Na galeriji završna obrada poda je cementni dekorativni sistem „Ultratop Loft F“ koji se izvodi preko cementne košuljice povećane nosivosti (sistem „Topcem“). Plafoni u kreativnim radionicama i izložbenom prostoru se oblažu akustičnim panelima „Heradesign“, dok se u sanitarnom

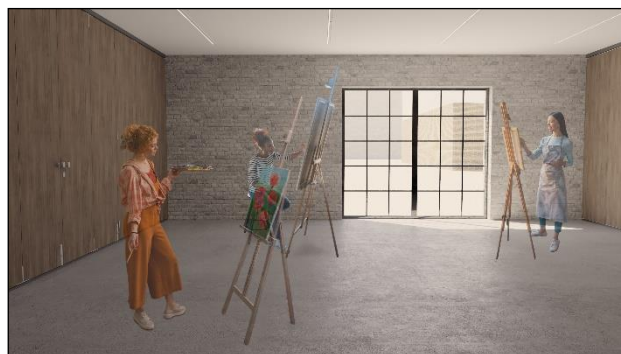
bloku izvodi raster plafon tipa „Armstrong“. U ostatku objekta ostaje vidna drvena krovna konstrukcija koja se premazuje protivpožarnim premazom. Postojeća stolarija se uklanja i ugrađuju se prozori i vrata od aluminijumskih profila sa termoprekidom zastakljeni dvostrukim staklom. Boja stolarije RAL 7016. Unutrašnja vrata na toaletima su duplošperovana sa štokom od punog drveta.

Drveni stubovi i grede koje prihvataju opterećenje od galerije zamenjuju se čeličnim profilima. Sva stepeništa u objektu izvode se od čeličnih profila sa gazištima od betona. Boja RAL 7016. Krovni pokrivač je u izuzetno lošem stanju, skida se i zamjenjuje se samouklapajućim pocinkovanim čeličnim limom debljine 0,6 mm tipa "Piano" proizvođača "INM", plastificiran u boju po RAL 7016.

Oluci na objektu su dotrajali i zamjenjuju se novim, kao i kompletne limarske pozicije. Sva atmosferska voda pušta se na postojeći plato i prema već izvedenim padovima odvodi u postojeću atmosfersku kanalizaciju.

Slika 2. 3D prikaz izložbenog prostora

Slika 3. 3D prikaz kreativne radionice

Slika 4. 3D prikaz multifunkcionalne sale

5. ZAKLJUČAK

Industrijski objekti koji su u procesu urbanog razvoja izgubili namjenu i time bili napušteni i prepušteni propadanju predstavljaju realan problem okoline u kojoj živimo. Mnogi od tih objekata posjeduju značajne kulturne i istorijske vrijednosti, zbog kojih ih je neophodno sačuvati njihovom transformacijom i revitalizacijom. Kroz analizu lokacije, namjena koje postoje u određenoj zoni u kojoj su pozicionirani, prepoznavanjem potreba stanovništva oni se mogu iskoristiti i ponovo vratiti u život sa novim funkcijama.

Minimalnim ulaganjima i sa detaljnim razmatranjima oni se mogu oživjeti u potpunosti, vrateći im sjaj obnovom materijalizacije i uvođenjem života u objekat promjenom njegove namjene. Kod prenamjene objekta industrijskog nasleđa, najveći izazov predstavlja zadovoljavanje svih uslova pravilnog funkcionisanja kompleksa kao cjeline. Pravi izbor sadržaja kompleksa u odnosu na lokaciju vodi ka ostvarivanju konačnog cilja, to jest, poboljšanju uslova života. Prijedlog za revitalizaciju industrijskog objekta u Kineskoj četvrti i stvaranjem Centra za vizuelne umjetnosti je samo polazna ideja o mogućem načinu transformacije ovog kompleksa, i to sa manjim resursima od onog da se objekat sruši i na njegovo mesto nastane savremeni objekat.

Novoprojektovano rješenje bi svojom funkcijom i stvorenim ambijentom mogao pozitivno uticati na život stanovnika nudeći im mogućnost kulturnog i socijalnog napretka. Takođe bi se doprinjelo očuvanju samog objekta i unapređivanju važnosti industrijskog naslijeđa. Atraktivnost forme i sadržine, kako enterijera tako i eksterijera, pobudiće interesovanje i znatiželju ljudi za događanja u novom prostoru, čime će se u susjednim naseljima, a i cijelom gradu, poboljšati kvalitet života.

6. LITERATURA

- [1] J. Cizler, "Aktiviranje napuštenih industrijskih objekata", Beograd, 2006
- [2] N. Kurtović Folić, predavanja iz predmeta "Graditeljsko nasleđe, obnova i zaštita 2"
- [3] <https://www.scribd.com/document/207562526/1-GraditeljskoNasledje-II> (pristupljeno u februaru 2023.)
- [4] E. Vaništa Lazarević, "Obnova gradova u novom milenijumu", Beograd, 2003

Kratka biografija:

Nevena Perišić rođena je u Foči, Republika Srpska, 1993. god. Master rad na Fakultetu tehničkih nauka iz oblasti Arhitektura – Dizajn enterijera odbranila je 2023.god. kontakt: pnevena@rocketmail.com